

Snáitheanna staidéir agus torthaí foghlama

Snáithe 1: Teanga na Laidine

Téacsanna Laidine a thuiscint

Ba cheart go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Foghlaimíonn an scoláire faoi
1.1 réimse téacsanna Laidine dílse, curtha in oiriúint agus curtha le chéile a fhiosrú i réimse seánraí agus formáidí.	<ul style="list-style-type: none"> cineálacha éagsúla téacs, ar nós scéalta, drámaí, óráidí, cineálacha éagsúla filíochta, inscribhinní, graifítí, manaí bealaí éagsúla léitheoireachta, mar shampla ar mhaithe le pléisiúr, le cleachtadh teangeolaíoch a dhéanamh, don taighde, don léirmhíniú, don chomparáid
1.2 réimse míreanna léacsacha a aithint ag leibhéal na bhfocal, na nathanna cainte agus na comhghoiaíochtaí i gcomhthéacs.	<ul style="list-style-type: none"> tábhacht na bhfocal agus na nathanna cainte a fhoghlaim, agus na straitéisí chun é sin a dhéanamh feiniméin léacsacha cosúil le nathanna cainte, nathanna fileata, an ghnáthchaint, meafair
1.3 focail, frásaí agus abairtí Laidine a fhuaimniú le dóthain cruinnis, tuin chainte agus rithim chuí go dtuigfí é.	<ul style="list-style-type: none"> teacht ar thuairim maidir leis an gcaoi go bhfuaimníodh an Laidin agus í ina teanga bheo an tábhacht a bhaineann le ton, béim, rithim agus an mheadarach
1.4 comhoibriú le daoine eile chun an Laidin a thuiscint.	<ul style="list-style-type: none"> straitéisí éifeachtacha don chomhoibriú chun tacaíocht a thabhairt dá fhorbairt teanga féin agus d'fhorbairt teanga a phiaraí
1.5 stór focal agus rialacha gramadaí a fhiosrú trí bheith ag críochnú agus ag athrú frásaí agus abairtí simplí go Laidin.	<ul style="list-style-type: none"> ceapadóireacht go Laidin idirdealú a dhéanamh idir fréamh an bhriathair agus foirceann an bhriathair an chaoi go n-athraíonn codanna na bhfocal chun réimse leathan bríonna a chur in iúl
1.6 aistriúcháin chruinne agus nádúrtha a dhéanamh ar abairtí agus sleachta sa Laidin nach bhfuil róchasta.	<ul style="list-style-type: none"> eolas stór focal, gramadaí agus sonraí maidir leis an gcomhthéacs a úsáid sa phróiseas aistriúcháin an chaoi go gcuireann an bhunteanga agus an sprioctheanga brí in iúl go héagsúil
1.7 eolas i dtéacsanna Laidine a mheas do chuspóir ar leith.	<ul style="list-style-type: none"> straitéisí chun sainaitheint agus measúnú a dhéanamh eolas fíriciúil sonrigh nó eolas teangeolaíoch: <ul style="list-style-type: none"> stíl, sainréim, ton, modh, cuspóir ceisteanna, boinn agus éilimh dearthaí agus seasamh argóintí agus tátail
1.8 cur síos a dhéanamh ar ábhar agus ar struchtúr na dtéacsanna Laidine i réimse bealaí.	<ul style="list-style-type: none"> bealaí chun eolas agus tuiscint a chur in iúl mar shampla achoimre a dhéanamh, liosta a chur le chéile, rangú a dhéanamh bealaí cruthaitheacha chun a thuiscint ar téacsanna a léiriú
1.9 aistriúcháin éagsúla ar théacs Laidine a mheas.	<ul style="list-style-type: none"> léitheoireacht chriticiúil bealaí éagsúla le brí a chur in iúl tríd an aistriúchán ról an aistritheora mar léirmhínteoir, mar idirghabhálaí agus mar chruthaitheoir
1.10 léirtheiscint a bheith aige do ghnéithe agus aidhmeanna ar leith na dtéacsanna Laidine.	<ul style="list-style-type: none"> cineálacha éagsúla téacs, ar nós scéalta, drámaí, óráidí, cineálacha éagsúla filíochta, inscribhinní, graifítí, manaí teicnící liteartha ar leith, gnéithe foirmiúla agus figiúirí stíle

Developing language awareness and analytical skills

Ba cheart go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Foghlaimíonn an scoláire faoi
1.11 ciall a bhaint as focail Laidine nach bhfuil ar eolas aige agus as leaganacha focal trí chuimhneamh ar chomhpháirteanna an fhocail agus ar an gcomhthéacs láithreach agus níos leithne.	<ul style="list-style-type: none"> réasúnaíocht chomparáideach a úsáid chun ciall a bhaint as focail nach bhfuil eolas aige orthu ó fhocail atá cosúil leo, leaganacha focal agus aicmí focal atá ar eolas aige cheana féin eolas comhthéacsúil a úsáid chun ciall a bhaint as focail
1.12 raon patrúin agus struchtúir theangeolaíochta na Laidine a aithint agus a mbrí sa chomhthéacs a mhíniú.	<ul style="list-style-type: none"> coincheapa na moirfeolaíochta agus na comhréire cineáil focal, infhilleadh, feidhmeanna gramadaí, ord na bhfocal gnásanna litríthe agus poncaíochta comhpháirteanna na bhfocal, go háirithe fréamhacha, tamhain, réimireanna, iarmhireanna, foircinn
1.13 an réasúnaíocht a mhíniú ar an léirmhíniú áirithe a dhéanamh sé ar fhrása nó ar abairt Laidine.	<ul style="list-style-type: none"> réasúnaíocht loighciúil a úsáid chun ciall a bhaint as frása nó as abairt bunaithe ar an struchtúr comhréire, ar an gcomhréir, ar na tuisil agus ar a bhfeidhmeanna gramadaí, srl. próisis réasúnaíochta a chur in iúl do dhaoine eile ar bhealach sothuigthe
1.14 acmhainní teanga na Laidine a úsáid go héifeachtach, chun brí na bhfocal, na bhfrásaí agus na n-abairtí a fháil amach.	<ul style="list-style-type: none"> an cuspóir, agus an t-eolas, atá i bhfoclóirí, liostaí stór focal, graiméir agus tráchtairreachtaí, i bhfoirmeacha traidisiúnta agus leictreonacha, agus an chaoi le hiad a húsáid
1.15 monatóireacht agus measúnú a dhéanamh ar a mhúinín féin sa teanga, ar a straitéisí foghlama teanga agus ar an úsáid a bhaineann sé as acmhainní teanga.	<ul style="list-style-type: none"> seilbh a ghlacadh ar a chuid foghlama féin acmhainní a chruthú ar nós eagraithe grafacha agus luaschártaí
1.16 cosúlachtaí nó éagsúlachtaí a shainaitheint sna bealaí a chuirtear coincheapa in iúl agus a thuigtear iad i dteangacha difriúla.	<ul style="list-style-type: none"> coincheapa teibí na Laidine a bhfuil dlúthbhaint acu leis an gcultúr i réimsí amhail inscne, ceartas, caidrimh phearsanta, poist nach bhfuil ann dóibh i dteangacha eile, mar shampla virtus, otium, officium
1.17 comparáid agus codarsnacht a dhéanamh idir na teangacha atá ar eolas aige le tacú lena thuiscint ar théacsanna Laidine.	<ul style="list-style-type: none"> na cosúlachtaí agus na difríochtaí i bpátrúin theangeolaíochta agus nathanna foclóra idir an Laidin agus teangacha eile
1.18 sanasaíocht na bhfocal a thagann ón Laidin i dteangacha eile atá ar eolas aige a iniúchadh.	<ul style="list-style-type: none"> focail a thagann ón Laidin nó a bhfuil baint acu le focail Laidine i dteangacha ar nós an Bhéarla, na Gaeilge, agus i dteangacha rómánsacha
1.19 measúnú a dhéanamh ar an gcaoi a bhféadfadh rogha focal, comhréir, gramadach agus struchtúr téacs sa Laidin athrú de bharr seánra, cuspóra, comhthéacs agus ag brath ar an aois lena mbaineann siad.	<ul style="list-style-type: none"> an chuma dhifriúil atá ar an Laidin, mar shampla, i dtéacsanna clasaiceacha agus meánaoiseacha, nó i bhfilíocht comhthéacs agus ag brath ar an aois lena mbaineann siad.

Snáithe 2: Litríocht i gComhthéacs

Latin literature

Ba cheart go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Foghlaimíonn an scoláire faoi
2.1 freagra a thabhairt ar théacsanna Laidine i réimse bealaí.	<ul style="list-style-type: none"> bealaí éagsúla chun freagra a thabhairt ar théacsanna, mar shampla: <ul style="list-style-type: none"> ceangal a aimsiú idir eachtraí agus luachanna pearsanta tábhacht na n-eachtraí agus na dtimpeallachtaí a mhíniú naic a dhéanamh idir téacs agus a chomhthéacs carachtair a agus a gcaidrimh, a ndearthaí, a gcrúachasanna agus a gcinntí a iniúchadh
2.2 taighde a dhéanamh ar chomhthéacs na dtéacsanna Laidine agus a n-údair.	<ul style="list-style-type: none"> conas téacs a úsáid chun eolas a fháil faoin ré inar scríobhadh é iontaofacht agus tábhacht an eolais faoi théacsanna Laidine agus a n-údair a aimsiú agus a mheas
2.3 gnéithe ar leith de théacs Laidine a mhíniú agus tagairt á déanamh do chomhthéacsanna éagsúla an téacs.	<ul style="list-style-type: none"> comhthéacsanna atá ábhartha chun tuiscint a fháil ar théacsanna Laidine, mar shampla an stair, an pholaitíocht, an ide-eolaíocht, an fhealsúnacht, na gnásanna sóisialta, an amharc-ealaín, an ailtireacht agus an cultúr ábhartha.
2.4 leas a bhaint as an ngrinnléitheoireacht chun tacú lena léirmhíniú ar théacs Laidine agus tagairt a dhéanamh d'fhocail an téacs.	<ul style="list-style-type: none"> an tábhacht a bhaineann le an-aird a thabhairt ar rogha na bhfocal, ar an ngramadach, ar an gcomhréir agus ar struchtúr an téacs chun mionstaidéir a dhéanamh ar théacsanna.
2.5 an tábhacht a bhaineann le téacs liteartha dá lucht féachana a mheas.	<ul style="list-style-type: none"> an difríocht a d'fhéadfadh a bheith idir téacs bunaidh agus an chaoi go bhféadfadh sé a bheith ábhartha do lucht féachana an lae inniu
2.6 samplaí de ghlacadh téacs liteartha na Laidine a scrúdú.	<ul style="list-style-type: none"> glacadh na litríochta, na staire agus an chultúir Rómhánaigh le himeacht aimsire, mar shampla léiriú na Rómhánach sna meáin nua-aimseartha, ina measc scannáin, cluichí agus ficsean stairiúil
2.7 meas ar thábhacht leanúnach na Laidine mar theanga na litríochta, na foghlama, na heolaíochta agus an reiligiúin le himeacht ama, ar fud an domhain agus in Éirinn.	<ul style="list-style-type: none"> marthanas agus tábhacht leanúnach na Laidine ó na cianoiseanna

Príomhthéacs

Is féidir leis an scoláire dul i ngleic le haon ábhar barántúil Laidine, atá curtha in oiriúint nó curtha le chéile le linn dó staidéar a dhéanamh ar na snáitheanna, ach bíonn sé ag obair i dtreo léamh domhain, feasach ó thaobh an chomhthéacs de ar an bPríomhthéacs atá leagtha síos. Cuireann an Príomhthéacs buaicthaithí agus taithí chomhtháiteach ar fáil, a cheadaíonn don scoláire an príomheolas agus na príomhscileanna a foghlaimíodh sa chúrsa a léiriú agus a chur i bhfeidhm ar théacs Laidine atá spreagúil, saibhir ó thaobh an chomhthéacs de agus ag an leibhéal deacrachta cuí. Eiseoidh an Roinn Oideachais ciorclán gach scoilbhliain a bhainfidh leis an ábhar atá leagtha síos don scrúdú. Cuirfear teideal agus údar an príomhthéacs ar fáil sa chiorclán, mar aon le sleachta ar leith agus treoir maidir leis an gcomhthéacs ginearálta (gnéithe liteartha, cultúrtha, stairiúla, mar shampla). Cuirfear liosta d'fhoirmeacha gramadaí agus struchtúir gramadaí ar fáil sa chiorclán chomh maith, atá leagtha síos don scrúdú Ardleibhéil agus Gnáthleibhéil.

Roman culture explored through Latin texts

Ba cheart go mbeadh sé ar chumas an scoláire	Foghlaimíonn an scoláire faoi
2.8 taighde agus plé a dhéanamh ar ghnéithe na réigiúin, na bpobal agus na gcultúir a d'úsáid an Laidin.	<ul style="list-style-type: none"> áiteanna, eachtraí stairiúla tábhachta, agus daoine a chostar orthu i dtéacsanna Laidine
2.9 iniúchadh a dhéanamh ar ghnéithe na hoidhreachtachtaí éagsúla agus an tsaoil laethúil a bhí sa tSean-Róimh agus sa domhan Rómhánach.	<ul style="list-style-type: none"> gnéithe cosúil leis na miotais agus na finscéalta, na healaíona, na traidisiúin, an reiligiún, an tithíocht, cuisine
2.10 scrúdú a dhéanamh ar an méid atá le foghlaim ó théacsanna Laidine maidir le luachanna agus dearthaí na Rómhánach	<ul style="list-style-type: none"> téacsanna na Laidine mar fhoinse fianaise den ordlathas sóisialta, stádas, gnásanna sóisialta, caidrimh idirphearsanta, luachanna, creidimh, nósanna, agus dearthaí an méid a thugann léiriú na n-údar Rómhánach ar 'dhaoine eile' le fios faoi ghnásanna na Rómhánach agus faoina dtuairimí maidir leis an mbrí a bhaineann le bheith i do shaoránach (fear na scothaicme) na Róimhe
2.11 plé chriticiúil a dhéanamh ar ghnéithe shochoí na Róimhe, na staire, na polaitíochta agus an chultúir.	<ul style="list-style-type: none"> dearthaí agus tuairimí meáite a chur le chéile faoi thopaicí na Róimhe bunaithe ar fhoinse príomha agus ar fhoinse tánaisteacha
2.12 téacsanna Laidine a úsáid chun scrúdú a dhéanamh ar fhéiniúlacht chultúrtha agus ar fhéinléiriú na Rómhánach agus machnamh chriticiúil a dhéanamh ar an gcaoi go gcuireann a dhearthaí, a chlaontachtaí agus a thuairimí féin eolas ar fáil dá thuiscint ar an tsochaí Rómhánach.	<ul style="list-style-type: none"> léirithe liteartha agus stairiúla na Rómhánach, steiréitíopaí, claontachtaí agus bolscaireacht mar shampla "an eachtarthacht" sa domhan Rómhánach, ar nós ban, eachtrannach agus sclábhaithe.

